Analyysi

Työikäiset osallistuvat euroalueella aktiivisemmin työmarkkinoille – Yhdysvalloissa suunta on toinen

Kansainvälinen talous | 04.10.2018

Työpanos on pääomanmuodostuksen ja tuottavuuden ohella oleellisimpia talouskasvun ajureita. Finanssikriisin jälkeen euroalueen työn tarjontaa on tukenut väestön työmarkkinoille osallistumisasteen lievä kasvu. Osallistumisaste määritellään työllisten ja työttömien yhteismääränä suhteessa samanikäiseen väestöön. Yhdysvalloissa osallistumisaste on sen sijaan selvästi laskenut. Koska työmarkkinoille osallistumisaste pienenee, kun väestö ikääntyy, ikääntyminen on vaikuttanut molemmilla alueilla heikentävästi osallistumisasteeseen. Euroalueella etenkin 50–64-vuotiaiden aikaisempaa aktiivisempi osallistuminen työmarkkinoille on kuitenkin onnistunut kumoamaan ikääntymisen negatiivisen vaikutuksen osallistumisasteeseen. Nuorten osallistumisasteen lasku molemmilla alueilla on sen sijaan huolestuttavaa.

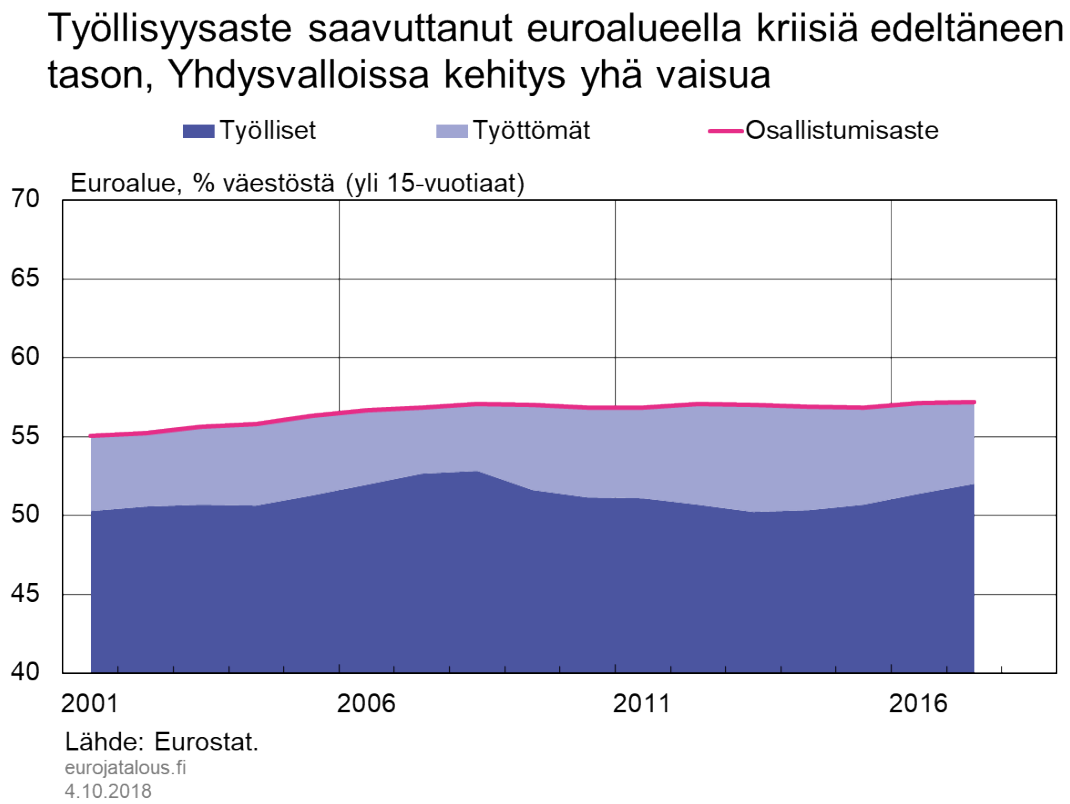

Euroalueen väestön työvoimaosuus ottanut Yhdysvaltoja kiinni

Euroalueen työikäisen (15–64-vuotiaiden) väestön osallistumisaste (noin 73 %) on jo ottanut kiinni Yhdysvallat. Euroalueen yli 15-vuotiaiden osallistumisaste oli 57,2 % vuonna 2017, eli se ylitti hieman finanssikriisiä edeltäneen tason. Samaan aikaan, kun osallistumisaste on kasvanut euroalueella, Yhdysvalloissa yli 16-vuotiaiden osallistumisasteet ovat laskeneet vuoden 2007 jälkeen 3,5 prosenttiyksiköllä eli noin 62,5 prosenttiin (kuvio 1). Yhdysvaltojen etumatka aikuisväestön osallistumisasteessa onkin supistunut vuoden 2002 noin 11 prosenttiyksiköstä noin 5 prosenttiyksikköön vuonna 2016.

Havaittu osallistumisasteen lasku Yhdysvalloissa on ollut poikkeavaa aikaisempiin taantumiin verrattuna. Fernald ym. (2017) arvioivat osallistumisasteen laskun olevan yhdessä heikon tuottavuuskehityksen kanssa yksi merkittävimmistä tekijöistä, jotka selittävät Yhdysvaltojen hidasta kriisistä toipumista.[1] Mikäli iso osa väestöstä on kriisin seurauksena pysyvästi työvoiman ulkopuolella, tulee finanssikriisillä olemaan pitkä epäsuotuisa vaikutus talouskasvuun.

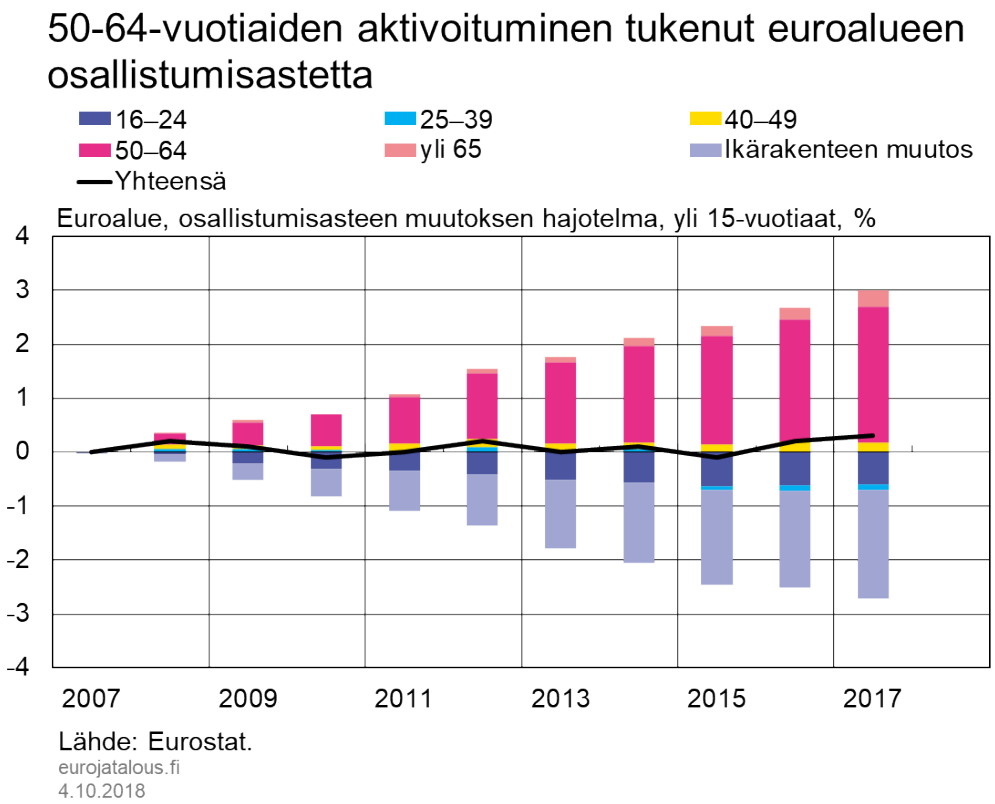
Kuvio 1.

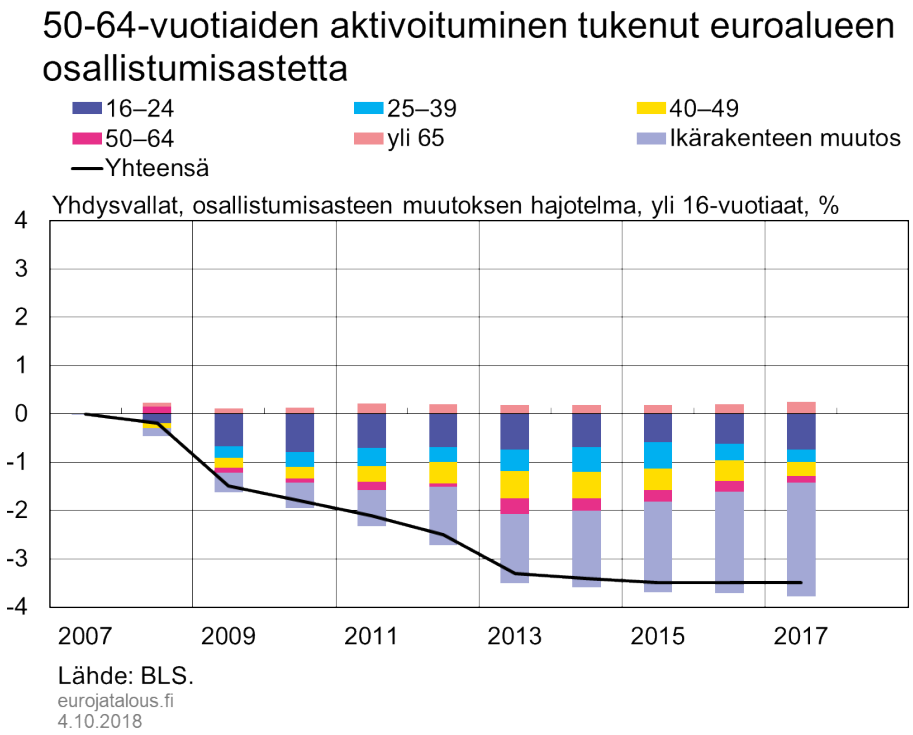
Osallistumisasteiden erilaiset kehitykset heijastuvat myös työttömyyslukuihin (kuviot 2 ja 3).

Euroalueella yhä useampi on hakeutunut työmarkkinoille, ja siksi euroalueen työttömyys on pysynyt korkeana siitä huolimatta, että finanssikriisin jälkeinen työllisyysasteen kehitys on ollut parempi kuin Yhdysvalloissa. Euroalueella noin 6 % yli 15-vuotiaasta väestöstä onkin työttömänä. Sen sijaan Yhdysvalloissa työttömien osuus koko väestöstä on laskenut jo lähelle finanssikriisiä edeltänyttä 3 prosentin tasoa, mutta samalla työvoiman ulkopuolelle on jäänyt noin 2 prosenttiyksikköä lisää väestöstä.[2]

Kuvio 2.

Kuvio 3.

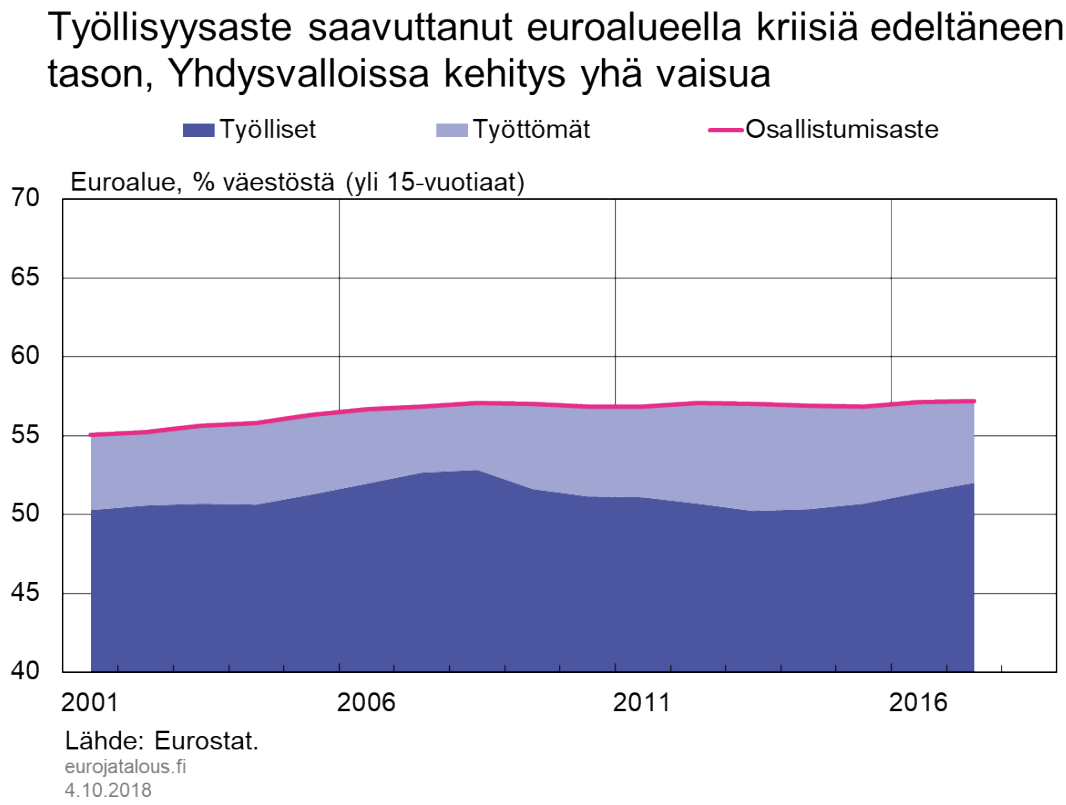
Väestön ikääntyminen pienentää osallistumisasteita

Työmarkkinoille osallistumisaste vaihtelee iän mukaan huomattavasti, joten väestön ikärakenteen muutoksilla on merkittävät vaikutukset osallistumisasteeseen. Sekä kaikista nuorimmat että yli 50-vuotiaat osallistuvat keski-ikäisiä vähemmän työmarkkinoille. Euroalueella yli 50-vuotiaiden osuus väestöstä on kasvanut vajaalla 5 prosenttiyksiköllä, kun Yhdysvalloissa se on kasvanut noin 3 prosenttiyksiköllä. Huomattava ero kahden alueen välillä on myös nuorten, alle 35-vuotiaiden osuuksissa koko väestöstä. Euroalueella nuorten osuus on pienentynyt kolmella prosenttiyksiköllä, kun taas Yhdysvalloissa vain yhdellä prosenttiyksiköllä. Yhdysvalloissa nuoria onkin 32 % koko väestöstä, euroalueella vain 27 % koko väestöstä. Koska nuorten osallistumisaste on keski-ikäisiä pienempi, se heikentää Yhdysvaltojen osallistumisastetta väliaikaisesti enemmän kuin euroalueen osallistumisastetta. Osallistumisasteen pitkän aikavälin näkymien kannalta Yhdysvaltojen väestörakenne näyttää kuitenkin euroaluetta edullisemmalta.

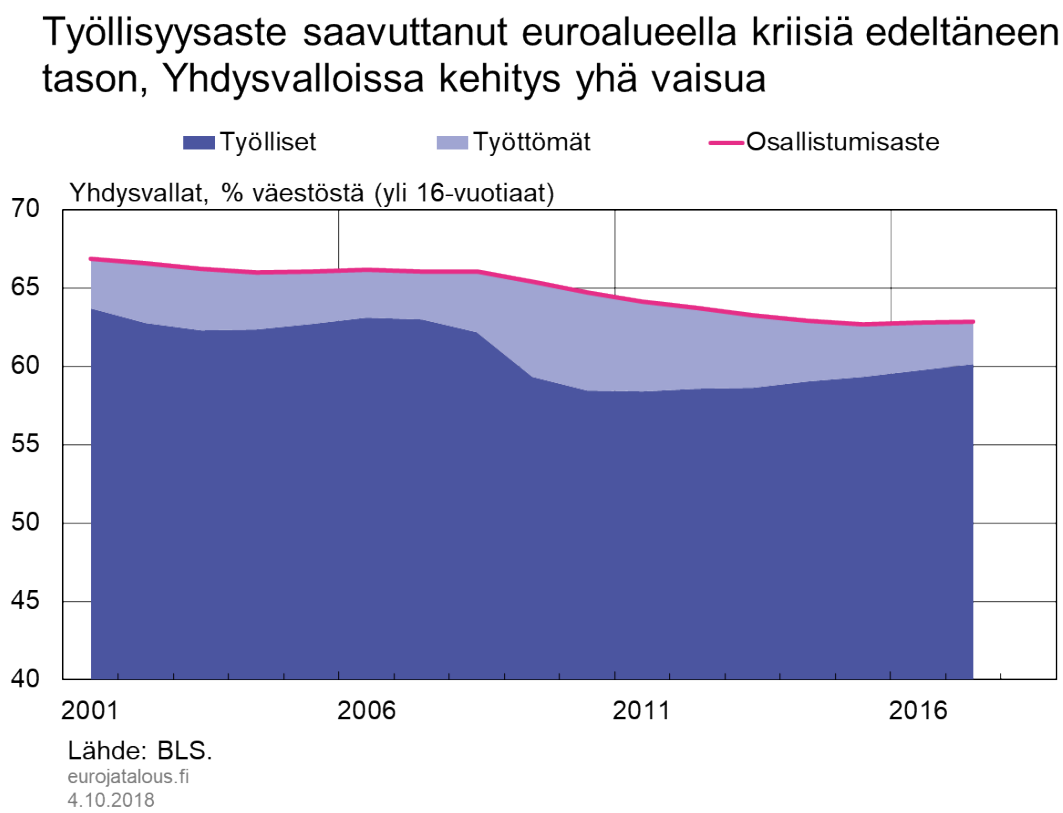
Finanssikriisiä edeltäneeseen aikaan verrattuna keski-ikäisten osallistumisaste ei ole muuttunut euroalueella merkittävästi, mutta nuorten osallistuminen työmarkkinoille on sen sijaan vähentynyt. Vanhempien, 50–64-vuotiaiden osallistumisaste on alkanut puolestaan selvästi kasvaa, ja heidän osallistumisasteensa on noussut peräti noin 10 prosenttiyksiköllä. Syiksi tämän ikäluokan osallistumisasteen nousuun on tarjottu niin eläkejärjestelmän uudistuksia kuin väestön

terveydentilan ja koulutustason parantumista.[3] Erityisen paljon euroalueella ovat nousseet 50--64-vuotiaiden naisten osallistumisasteet. Monissa ikäryhmissä euroalueen osallistumisasteet ovat jo samalla tasolla kuin Yhdysvalloissa. Poikkeuksena ovat yli 65-vuotiaat, joiden osallistumisasteet ovat Yhdysvalloissa lähes 15 prosenttiyksikköä korkeammat kuin euroalueella.

Kuvio 4.

Kuvio 5.

Kuvioissa 4 ja 5 jaetaan Yhdysvaltojen ja euroalueen kriisin jälkeisen osallistumisasteen muutos väestön ikärakenteen muutoksesta johtuvaan vaikutukseen sekä muihin ikäryhmän sisäisiin syihin. Ikärakenteen muutokset ovat heikentäneet molemmilla alueilla osallistumisastetta huomattavasti. Syynä ovat lähinnä väestön ikääntymisen aiheuttamat negatiiviset vaikutukset työn tarjontaan. Yhdysvalloissa ikärakenteen muutokset ovat pienentäneet vuoden 2007 jälkeen osallistumisastetta jo lähes 2,5 prosenttiyksikön verran. Euroalueella vastaava vaikutus on noin 2 prosenttiyksikköä. Myös nuorten aikaisempaa heikompi osallistuminen työmarkkinoille on pienentänyt yli 0,5 prosenttiyksikön verran osallistumisastetta molemmilla alueilla.

Merkittävät erot alueiden välillä ovat keski-ikäisten ja 50–64-vuotiaiden osallistumisasteiden kehityksissä. Yhdysvalloissa näiden molempien ikäryhmien osallistumisasteet ovat laskeneet ja vaikuttaneet yhteensä yli 0,5 prosenttiyksikön verran aikuisväestön osallistumisasteen laskuun. Euroalueella 50–64-vuotiaiden osallistumisasteen nousu on puolestaan kasvattanut koko aikuisväestön osallistumisastetta noin 2 prosenttiyksiköllä. Tämä on ollut riittävä pitämään osallistumisasteen suunnilleen entisellään väestön ikääntymisestä johtuvasta suuresta paineesta huolimatta.

Nuorten houkutteleminen työmarkkinoille lisäisi tuotantopotentiaalia

Vuoden 2007 jälkeen euroalueen osallistumisaste on ollut yllättävän korkea, kun otetaan huomioon väestön ikääntymisen tuoma paine. Se on tukenut kriisistä toipumista, lisännyt työn tarjontaa ja siten osaltaan myös rajoittanut palkkapaineiden syntyä. Kaiken kaikkiaan 15–64-vuotiaiden osallistumisaste on saavuttanut jo Yhdysvaltojen tason, ja jatkossa sen nostaminen tuleekin todennäköisesti olemaan aikaisempaa vaikeampaa. Myös väestön ikääntyminen tulee heikentämään osallistumisastetta edelleen.

Vastaavasti Yhdysvaltojen osallistumisasteen laskusta 2/3 selittyy ikääntymisellä, kun taas 1/3 selittyy muilla syillä, jotka ovat lannistaneet erityisesti 16–39-vuotiaita jäämään työmarkkinoiden ulkopuolelle. Nuorten osallistumisasteen lasku finanssikriisin jälkeen molemmilla alueilla onkin huolestuttavaa. Nuorten houkutteleminen takaisin euroalueen ja Yhdysvaltojen työmarkkinoille kasvattaisi molempien alueiden tuotantopotentiaalia nykyisiä arvioita suuremmaksi.

Viitteet

1. Fernald, J., Hall, R., Stock, J. & Watson, M. (2017) The Disappointing Recovery of Output after 2009. Forthcoming, Brookings Papers on Economic Activity, maaliskuu 2017. ↑
2. Työttömyysaste (eli työttömien osuus työvoimasta) oli kesäkuussa 2018 euroalueella 8,3 % ja Yhdysvalloissa 3,9 %. ↑
3. Eläkereformien vaikutusta EU:ssa arvioi Carone, G., Eckefeldt, P., Giamboni, L., Laine, V. & Sumner, S. P. (2016) Pension Reforms in the EU since the Early 2000's: Achievements and Challenges Ahead. European Commission Discussion Paper 042, December 2016. Koulutustason nousua naisten kasvaneen osallistumisasteen ajurina tarkastelevat esimerkiksi Thévenon, O. (2013) Drivers of Female Labour Force Participation in the OECD. OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 145, OECD Publishing. ↑

Asiasanat

työvoiman osallistumisaste, väestön ikääntyminen